

MIGRAȚIE SAU EXOD?

EUROPA NOILOR VENIȚI ȘI PROVOCĂRILE ECONOMIEI SOCIALE

Gheorghe Teodorescu^[1]

Rezumat

Valul migraționist care a invadat țărmul mediteranean al Uniunii Europene în vara toamna lui 2015, a declanșat o criză de proporții nemaîntâlnite până acum de Bruxelles. Ea pune în discuție însăși identitatea civilizației europene, amenințând să reînflameze conduite de tip xenofob și rasial, considerate deja apuse în noua „Casa Europei”.

Pentru a înțelege resorturile și sursele care o alimentează, recursul la metodă constituie calea evitării unor excese și inadecvate politici de contracarare a unui fenomen de o asemenea complexitate care dă semne că va dura încă și în anii următori. Ca atare, distincția între concepte bine definite ale sociologiei, economiei și psihologiei sociale, ale culturii și geopoliticii, nu este o simplă pedanterie academică, cât mai degrabă o modalitate de prudentă raportare la o situație cu multe elemente de incertitudine și semne de întrebare. Le poate da un răspuns adecvat, fie și parțial, economia socială?

Cuvinte cheie: *economie socială, migrație, exod, Europa, refugiați, Schengen*

Casa Europa

După un sfert de veac de evoluție *in crescendo* a proiectului zămislit de vizionarismul politic al francezilor Robert Schuman și Jean Monnet, la sfârșitul ultimei conflagrații mondiale, Europa Unită se înfățișează astăzi ca un „cămin” al popoarelor, ca un spațiu al conviețuirii și dezvoltării sub semnul solidarității și subsidiarității. Un teren primitiv, cu arhitectură complexă a cărei armătură se întemeiază pe forța unui tratat - Maastricht, 1992, și acordul părților de a renunța - măcar parțial -, la discursul politic post-westphalian, considerat sursă a deformărilor naționaliste și, deci, cauză profundă a multor conflicte care

[1] Doctor în Sociologie, profesor în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Susține cursuri de Sociologia Opiniei Publice și Analize Electorale, Sociologie Politică, Metode de Cercetare în Științele Comunicării. Email: gh.teodorescu@gmail.com.

au inflammat „bătrânul continent” vreme de secole. Comunitatea europeană reprezintă modelul *ideal-tipic* de organizare și performanță economică, socială și politică, motivație a speranței de liberă circulație și împlinire umană pe cuprinsul unui teritoriu ce se întinde de la Atlantic la Delta Dunării și din Spitzbergen la Gibraltar. Și totuși...

„*Totul a venit în Europa și totul a venit de la ea*” (Veyne 1971), iată un enunț care exprimă în mod sintetic reprezentarea emblematică a „lumii vechi” în mentalul colectiv al unei societăți globalizate. O lume conectată însă marilor trenduri ale schimbării și progreselor tehnologice care străbat mapamondul la început de mileniu. Produs al unor mari idei convertite în ideal comun, Uniunea Europeană traversează în prezent un proces de integrare progresivă a politicilor și sistemelor decizionale orientate spre o mai bună coordonare a strategiilor de contracarare a feluritelor situații de criză. Ca atare, cât de pregătită este Uniunea să înfrunte o împrejurare ca aceea generată de valul de populație care-i asaltează frontierele în vara-toamna lui 2015? Este, cu alte cuvinte, „Casa Europa” suficient de solid construită economic și politic pentru a nu ceda unei provocări nu atât insolite, cât mai degrabă surprinzătoare prin anvergură și mod de manifestare? Sau, și mai precis, are leadership-ul comunitar forța și capacitatea de a învinge nenumărate constrângeri de ordin birocratic care i-au pus sub semnul îndoielii valabilitatea unor răspunsuri date unor încercări similare în trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat?

Sunt întrebări suficient de îndreptățite inspirate de nu puține situații în care Uniunea a probat absența unei coordonării și strategii clare de acțiune, pentru a nu mai aminti capacitatea scăzută de reacție, în timp real, ori de câte ori asemenea provocări au apărut. Dispunând de mijloace strategico-militare mult sub necesitățile unei construcții politice de nivel continental, Uniunea Europeană întrunește, însă, toate atributele pentru a fi considerată deținătoarea unui autentic *softpower*, mai ales pentru lumile aflate înafara frontierelor sale. Investind în propria prosperitate prin alocări succesive de fonduri structurale, dezvoltând programe ambițioase de dezvoltare regională și optimizând întrebuițarea resurselor de creștere economică prin redistribuirea spontană a populației active în interiorul U.E., „Casa Europa” a devenit un spațiu incitant, extrem de atrăgător pentru cei situați *extra muros*... O „societate lume”, cum ar spune Norbert Elias (Elias 2007), interesată, deopotrivă, să-și multiplice sursele de confort, dar și să-și protejeze bunăstarea de amenințări ce vin din exterior. Experiența istorică a

născut, totuși, o veritabilă „cultură a ospitalității”, în care noii veniți în Casa Europeană au întâlnit unul din cele mai liberale regimuri de azil acordate refugiaților, exilaților și migranților de toate proveniențele și nuanțele etno-rasiale. Prin urmare, apariția unui nou val de migranți bătând la porțile Europei nu ar trebui să constituie o „noutate” de natură să inspire neliniște, anxietate și, cu atât mai puțin, panică la nivelul decidenților politici de la Bruxelles ori din capitalele statelor membre ale U.E. Și totuși, realități în derulare țin să demonstreze exact contrariul...

Fortăreața Europa sau „frica în Occident”¹

Imaginea unei Europe fortificate, teritoriu sanctuarizat al valorilor umaniste, leagăn al culturii și civilizației, ferment activ al marilor emulații creatoare și spațiu al libertăților democratice s-a afirmat cu larghețe în ultimele decenii. Construind și acumulând bogăție, Europa și-a asumat totodată propria vulnerabilitate sub multiple aspecte: economico-financiar, instituțional, politico-militar și, nu în ultimul rând, demografic. Or, sub acest din urmă aspect, *„noi nu suportăm un atac al lumii a treia. Dimpotrivă, noi am creat un gol, pe care cei din lumea a treia vin să-l umple”* (Djuvara 2015, p. 27). *Horror vacui*, principiul de aur al fizicii, își confirmă, odată în plus, valabilitatea într-un context social-economic mai mult decât favorabil, generat de un acut deficit de brațe de muncă pe piața occidentală. Aceasta a făcut ca istoria postbelică să consemneze deplasări de cca. 40 milioane de persoane care au traversat Europa între cele patru puncte cardinale (Joffe 2015)². Valul migraționist dinspre Estul sărac spre Vestul bogat reprezintă doar una din ultimele circulații masive de persoane pe continent, încât un nou val dinspre Sud spre Nord nu ar trebui să constituie o „noutate” de natură să amenințe stabilitatea unui edificiu politic solid. Crizele economice succesive care au pus la încercare durabilitatea instituțiilor Uniunii Europene au evidențiat corectitudinea unui proiect politic pe care unii încă îl mai consideră utopic. În consecință, altele par să fie motivele de îngrijorare din cancelariile politico-diplomatice, care răzbat în discursul, adesea acid al media europene, odată cu pătrunderea pe continent a unui nou val de „nou veniți”.

Mai înainte de toate, merită observat că cele mai multe asemenea deplasări de populație de până acum s-au petrecut în interiorul spațiului european, implicând lumea creștină cu valorile și stilurile de

viață, unele sensibil apropiate. Malaxarea timp de decenii a semințiilor europene a contribuit, prin aceasta, în mod nemijlocit la atenuarea multiplelor disparități care continuă, însă, să despartă Nordul de Sud și Estul de Vest. O „Casă a Europei” pentru europeni, așadar, pentru construirea căreia s-au cheltuit fonduri impresionante și s-au securizat frontiere apte să reziste asaltului extern. De data aceasta el vine dinspre Sud, acolo unde limesul mediteraneean reprezintă „pântecele moale” al hotarelor U.E., lăsând să pătrundă grupuri ample de dezmoșteniți ai soartei în căutarea unei lumi mai sigure și noi șanse de reușită în viață.

Pusă în fața unei asemenea situații, comunitatea europeană caută în egală măsură soluții de resorbție a celor deja intrați pe teritoriile sale, dar și de stopare a celor care așteaptă să debarce pe continent în viitoarele luni. Ca atare, un consens comunitar mutual s-a obiectivat într-un set de reglementări îndreptat împotriva migrației clandestine în spațiul Schengen, odată cu activarea unor structuri de control și supraveghere a frontierelor. Vârful de lance al sistemului de blocare a accesului în U.E. îl constituie Frontex, o agenție cu un buget anual de cca. 90 mil. euro și deservită de 220 de angajați permanent, a cărei misiune este de patrulare de-a lungul a cca. 5000 km de coastă³. În baza *Pactului European privind Imigrația și Azilul* statele membre își afirmă voința mobilizării tuturor mijloacelor disponibile a țărilor semnatare pentru asigurarea unui control mai eficient al frontierelor exterioare, terestre, maritime și aeriene (Raport Frontex 2014). Urmare a acestei prevederi, la marginea fizică din Sudul continentului au fost puse sub observație zone care servesc drept „rampe de lansare” a migranților spre Europa, fiind luate măsuri de preîntâmpinare și descurajare a acestui fenomen. Ținută sub control în ultimii ani, această zonă a înregistrat după 1998 între 1400 de victime (potrivit statisticilor oficiale) și 6400 de victime (date MSF- Médecins sans frontières), care și-au pierdut viața în tentativa de a întâlni Europa⁴.

Presiunea exercitată de masive cereri de azil în Europa asupra limesului mediteraneean al U.E., atribuie acestei zone de frontieră o triplă semnificație:

- limită de sud a spațiului Schengen;*
- demarcație simbolică între Nordul bogat (Europa) și Sudul sărac (Africa, Orientul Apropiat);*
- falie culturală între „lumea creștină” și „lumea islamică”.*

Toate acestea sunt reprezentări care, chiar discutabile fiind, sunt adânc fixate în imaginarul colectiv nu doar european. Asupra unei astfel de percepții a situației există un consens tacit și la nivelul principalilor responsabili decizionali din capitalele europene. În Europa, bastion al civilizației occidentale, acest consens a prins contur tot mai evident pe măsura îngroșării fluxurilor de migranți, încolonați și porniți în marș forțat spre inima spațiului Schengen, alimentând nu doar sentimente de neliniște și foarte dramatizate reacții în presă, dar și gesturi de excesivă securizare a frontierelor⁵. Între acestea, declarația lui Horst Seehofer – prim ministrul landului Bavaria –, este mai multe decât sugestivă în privința capacității autorităților germane de a gestiona criza: „*Nu există societate – afirmă acesta –, care poate să facă față [singură, n. n.] unei asemenea situații*” (apud Gallagher 2015). Frica instalată chiar în inima celor care au susținut politica „ușilor deschise” – promovată de Angela Merkel –, denotă o anume anxietate ce amintește sindromul de panică descris de Jean Delumeau în memorabilul său studiu „*Frica în Occident*” (Delumeau 1986). Reînvie, astfel, imaginea cetății Augsburg înconjurată de trei ziduri de apărare pentru a o face inexpugnabilă oricărei invazii externe. Veștile privitoare la înmulțumirea incidentelor dintre „noii veniți” și comunitățile de primire au reînflamat conduitele xenofobe. Incendierea la mijlocul lui septembrie a unei clădiri destinate refugiaților în landul Baden-Württemberg se adaugă altor cca. 150 de atacuri și incendii semnalate în Germania de la începutul anului.

Sunt fapte care trădează completa nepregătire a lumii europene de a gestiona o criză de o asemenea amploare, susține Anneli Ute Gabanyi într-un interviu dat pentru *Revista 22*: „*pericolul nu este doar economic și social, el are repercusiuni și asupra întregului format social, asupra democrației și a culturii politice [în sensul că, n. n.] vorbim de o criză de proporții nu doar națională ci poate chiar globală care nu ne va părași prea curând*” (Lăzescu 2015). Or, starea de neliniște crește cu atât mai mult în condițiile în care liderii de la Bruxelles au condus proprii unor funcționari interesați să avanseze în cariera politică dând declarații din care răzbate un amestec confuz de ambiții personale, orgoliu și utopie, chiar cu riscul auncării UE în haos. Un populism ieftin, circumstanțial contrapuz unei situații grave pentru care nu dispun de soluții durabile. Infrastructura care a făcut posibilă resorbția celor 1,5 mil. de refugiați din Est care au invadat Occidentul în 1994, spre exemplu, a devenit inoperantă în 2015. Din acest motiv, Ute Gabanyi se

așteaptă la „rechiziționări de clădiri și chiar locuințe de vacanță” pentru a-i caza pe refugiații din Occidentul Apropiat și nord-africani..

Dacă tot nu poate fi stăvilită, marea refugiaților poate fi măcar ținută sub control, cu mențiunea că pentru aceasta e nevoie de o abordare transnațională a problemelor. Singur Programul Umanitar pentru Refugiați – aflat în administrarea Înaltului Comisariat pentru Refugiați – nu poate substitui lipsa de mobilizare a voinței și capacității fiecărui stat membru al UE de a se implica în identificarea de soluții concrete. Rezolvările nu sunt deloc simple, atât timp cât nici nu există suficiente date pentru a contura statutul și profilul socio-profesional al conglomeratului uman care a luat calea migrației spre Europa. Ca atare, semnele incertitudinii planează și în ceea ce privește avantajele și utilitatea economică pe care le poate furniza o masă uriașă de populație despre care se știe foarte puține lucruri certe...

Migranți, refugiați, exilați

Repertoriul întrebuițat de presă pentru a-i nominaliza pe „noi veniți” pe teritoriul U.E. reunește laolaltă migranți, exilați, refugiați de război ori pur și simplu dezrădăcinați și dezmoșteniți ai soartei. Ambivalența termenilor folosiți denotă confuzia care domnește în privința modului în care ar trebui acționat pentru soluționarea situației de criză apărute odată cu creșterea aflului de populație care se îndreaptă spre nordul continentului (în principal Germania, Anglia, Franța). Imprecizia definițiilor date acestui fenomen influențează direct capacitatea instituțiilor Uniunii de a adopta o strategie comună de distribuire a responsabilităților și zonelor spre care vor fi orientate grupuri compacte de populație nou sosită în spațiul Schengen, zonă vizată explicit de aceasta.

Pentru a simplifica o situație cu suficiente nuanțe și complicații, recursul la metodă devine modalitatea recomandabilă de discriminare a diverselor apelative date unui melanj uman foarte compozit. Or, din acest punct de vedere, cea dintâi constatare referitoare la proveniența celor debarcați în Europa cu intenția de a-și găsi liniștea și un rost în viață este că aceștia au ca medii de origine Siria, Irak, Afganistan, Libia, Eritreea, Sudan, Nigeria, Iordania, Turcia, Somalia, Pakistan ș.a. Unele dintre aceste țări sunt teatre de război, altele sunt teren al unor confruntări interetnice de mare violență, altele traversează o perioadă de prelungită secetă și declin economic, altele sunt afectate de tensiuni interconfesionale și fundamentalism religios, altele – în sfârșit –, sunt

pur și simplu „zone de revărsare” a instabilității politico-economice rezultate în urma „primăverii arabe”. Pentru toate aceste situații termenul de „migrant” răspunde, teoretic, aproape în totalitate definiției acestui concept: a fi considerat migrant presupune ca cel aflat într-o asemenea situație să întreprindă o *deplasare suficient de mare* între mediul de plecare și cel de sosire, încât schimbarea domiciliului să reprezinte o necesitate. Totodată, această deplasare trebuie să *dureze suficient de mult* pentru a impune căutarea unei surse stabile de venit la locul de destinație. Altfel spus, *spațiul și timpul* sunt cele două coordonate majore ale fenomenului migraționist, ceea ce însă nu înseamnă că o asemenea accepțiune epuizează o diversitate de motivații ale unor mișcări atât de ample de populație. Diverse sunt, inclusiv, tipurile de incitații negative din mediile de plecare, după cum foarte diferiți sunt stimulii motivaționali care acționează ca atractori în teritoriile de primire.

Războiul și mizeria sunt factori dominanți care alimentează valul deplasărilor spre Europa în 2015, operând o primă segregare între ceea ce ar putea fi o *migrație politică* și una *economică*. Prima este cauzată de persecuții, insecuritate, violență și surse de pericol cu efect imprevizibil. În a doua categorie, cea a sărăciei, se cuprind lipsa de mijloace de subsistență, inaccesul la educație, precaritatea serviciilor de sănătate și slabele oportunități de muncă aducătoare de venit minim. Unii sunt refugiați de război, alții prizonieri de lipsuri materiale sau aventurieri în căutarea lui Eldorado. Unii fug din calea armelor cu speranța că vor reveni cândva la locurile de baștină, în timp ce alții își ard corăbiile speranței de a se mai întoarce vreodată în locurile natale. Pentru aceștia din urmă șansa le surâde în funcție de pregătirea și tipul specializării profesionale, de vârstă, gen și nivel al instrucției școlare. Or, în această privință între cei veniți din Siria și Irak mulți sunt ingineri, cadre didactice, tehnicieni, mici întreprinzători, având prin urmare un nivel aspirațional de realizare socio-profesională semnificativ mai înalt prin comparație cu cea mai mare parte a „noilor veniți”(Simon 2015)⁶. Dintre aceștia o mare parte dețin telefoane mobile și chiar aparate de tip *Smartphone*, fapt ce ne îndreptățește, măcar parțial, să credem că nu totdeauna cei care pleacă în căutarea unei vieți mai bune sunt și cei mai săraci. Explozia tehnologiilor comunicaționale de uz personal din ultimii ani a făcut să pătrundă asemenea echipamente și în cele mai defavorizate locuri pe Terra. Explicația este cât se poate de simplă și pentru faptul că în teritorii cu

infrastructură de transport relativ precară, telefonul mobil reprezintă calea cea mai ieftină economic de a accede la Internet. Dacă mai adăugăm faptul că o bună parte dintre refugiați sunt „corect îmbrăcați”, afișând o ținută îngrijită deci, e dificil de afirmat că aceștia sunt niște *paria* ai lumii contemporane sau „foarte săraci”. Faptul că în baza unor evaluări mai amănunțite a compoziției socio-demografice a celor trecuți prin filtrul administrațiilor de frontieră din Austria s-a dovedit că abia 30% dintre „noii veniți” cu statut de „refugiați” s-au dovedit a fi „sirieni”, demonstrează caracterul preponderent economic al motivației de migrare în cazul celor sosiți pe continent. Până la urmă și în cazul tragic al familiei copilului Aylan – al cărui trup descoperit pe o plajă din Turcia, impresionând o lume întreagă de drama refugiaților sirieni –, s-a dovedit că nu provenea dintr-o zonă de conflict militar, trăind în această țară de cca. 3 ani ca azilanți politic. Or, Turcia este un stat membru al Alianței Nord-Atlantice, considerat sigur și în afara teatrului de război, fapt ce îndreptățește supoziția că familia lui Aylan avea motivații economice pentru a veni în Europa.

În aceste condiții, pentru unii cel puțin, se pune întrebarea de ce nu au recurs la obținerea unei vize turistice de călătorie cu avionul, în loc să-și asume dificultățile unei traversări extrem de riscante a Mediteranei? Inutil de adăugat faptul că și din punct de vedere economic un bilet de avio, costă cu mult mai puțin decât plata călăuzei care oferă o ambarcațiune complet nesigură pentru a ajunge pe coastele Europei (cca. 1200-1500 euro/pers.).

Explicația, în acest caz, este destul de puțin complicată: de pildă Franța a respins în 2014 cca. 80% din cele 17000 cereri de azil. Alte țări, precum Suedia sau Germania s-au arătat mai primitoare acordând drept de azil în aceeași perioadă pentru cca. 32000 de solicitanți (numai Germania a acceptat 24000) (Duval 2015). Prin comparație, în Hexagon rata înaltă a șomajului⁷ coroborată cu o multitudine de alți factori de ordin socio-economic, au adus piața muncii în situația a fi neatractivă și chiar ostilă unor noi veniți pe teritoriul său. Alimentată constant de migrația tradițională din zona francofonă a Maghrebului în asociere cu rate scăzute și chiar negative de creștere economică în ultimii ani, Franța a fost nevoită să adopte politici antimigraționiste foarte dure. Nu este însă un caz singular în Europa. State precum Italia, Spania, Grecia fiind într-o situație economică asemănătoare sau chiar mai rea decât a Franței. Cât privește evoluțiile din economiile statelor central europene, nici aici lucrurile nu sunt foarte încurajatoare pentru persoane venite

dintr-o lume nesigură pentru a găsi una foarte sigură. Or, având economii încă insuficient consolidate, țările central și est europene nu intră în calculele „noilor veniți”. Sau, poate mai corect, acestea intră doar în calculul relocărilor gândite ca soluție de contracarare a masivei afluențe de migranți și refugiați de război de către strategii de la Bruxelles. În orice caz, gradul de „ospitalitate” al statelor membre ale U.E. depinde de câteva variabile bine definite:

- *evoluția indicatorilor demografici;*
- *capacitatea economiei de a genera noi locuri de muncă;*
- *experiența politicilor imigraționiste;*
- *caracteristicile modelului cultural;*
- *orientarea cadrului legislativ în domeniul migrației;*
- *definiția dată statutului de „migrant”.*

Pentru toate acestea operează cadrul cooperării și solidarității dintre membrii Uniunii, supus în această împrejurare unei încercări speciale, pentru că *„statele sunt prea mici pentru probleme atât de mari și prea mari pentru a le rezolva pe cele mici”* (Daniel Bell). De aici și contradicția dintre varietatea comportamentului guvernelor în fața valului de populație carele forțează frontierele și apelul la unitate lansat de principalii exponenți de imagine ai guvernantei europene. Un context în care instituțiile comunitare dau mai degrabă semne de derută în fața unei crize fără precedent a democrațiilor europene, iar liderii se comportă mai degrabă ca *„niște saltimbanci decât ca niște strategii, fiind deturnați de la producția binelui comun pentru a răspunde zi de zi unor solicitări contradictorii [construind un] teren atât de propice avântului mișcărilor populiste, chiar fasciste”* (Jouvenel 2015, p. 6)⁸. Perspectiva unei metisări a lumii europene deschide front larg unor asemenea reacții și atitudini, iar asocierile cu sfârșitul Imperiului Roman revin tot mai frecvent în discursul multor comentatori politici. În acest sens, profesorul Neagu Djuvara nu face decât să exprime *alto voce* ceea ce gândesc mulți care încearcă să surprindă sensul și dimensiunile mișcărilor ample de populație dinspre Orient și Africa spre Europa: *„Ca și la sfârșitul Imperiului Roman, masa de sclavi, invaziile germanice și turanice au făcut să se schimbe componența etnică a Europei. Așa se schimbă și acum [...] Civilizația europeană este menită să dispară. Asta este o lege universală. Când ai avut atâta splendoare de creativitate și de putere politică, ca să te întinzi pe globul întreg, trebuie să plătești prin dispariție”* (Djuvara 2015, p. 29).

Supradramatizat și de un pesimism excesiv, un asemenea scenariu anticipat pentru următorii 100 de ani, este totuși împărtășit, cu anumite nuanțe și de unul dintre cei mai activi lideri pe scena politicii europene a ultimilor ani. Oricât de politizat ar fi, dar nicidecum lipsit de o anumită îngrijorată luciditate, discursul lui Nicolas Sarkozy îndeamnă la luarea în considerare a unor realități evidente, „*peste care nu putem trece cu vederea fără ca riscurile dezintegrării societății franceze să crească până la a deveni inevitabile, iar atunci va fi prea târziu să vărsăm lacrimi de crocodil peste o situație născută din lașitatea de a o înfrunta deschis*” (Corsan 2015).

Rezultă din acestea un fapt cu mult mai semnificativ, care dă măsura complicării unei situații pentru care imprecizia termenilor folosiți în scopul de a o descrie sporește confuzia unor decizii politice contradictorii. Totodată, ambele aceste semnale vin din partea unor personalități creditate în mod îndreptățit cu multă experiență în politica europeană, dar care exprimă temeri suplimentare celor născute de criza migraționistă propriu-zisă. Mai exact, se întrevede în conținutul acestor judecăți asupra faptelor o sumă de alte slăbiciuni și vulnerabilități structurale proprii țărilor în care aceștia trăiesc, România și Franța, ambele confruntate cu o situație economică mai curând șubrețită de efectele unei crize abia dacă depășite, fie și la o scară foarte diferită. Relevanța considerațiilor de mai sus rămâne, neîndoielnic, o chestiune discutabilă, cu atât mai mult în condițiile în care România nici nu intră în categoria „statelor țintă” ale acestor deplasări de populație, iar Franța le apare acestora mai curând ca o „țară de popas”, decât destinație efectivă. Hexagonul constituie, deci, o rampă temporară de relansare a amplului exod demografic spre țări cu o dinamică economică superioară, precum Anglia, Germania, Suedia, Olanda etc. Teritoriul francez, susține Sarkozy, este o simplă „bază de instruire” a noilor veniți, o „zonă școală” cu statut provizoriu, unde vor fi inițiați în procedurile birocratice de solicitare a vizelor de intrare efectivă cu statut de *refugiat politic* sau *refugiat de război*, după caz, pe teritoriul adevăratelor țări de destinație. Nimic care să implice, deci, opțiuni de ordin ideologic, confesional ori axiologic. Tot ceea ce trebuie făcut, consideră în continuare fostul președinte francez, este de a constata existența reală a trei fluxuri distincte, dar malaxate de exod, de populație nou intrată în Uniunea Europeană:

– *migranți economici*, pentru care puține țări europene le pot asigura oportunitățile economice la care se așteaptă;

–*refugiații și exilații politici*, produs al unor persecuții și discriminări politico-ideologice ori de ordin religios, pentru care U.E. are deja o politică unitară de primire, în buna tradiție a valorilor sale umaniste;

–*refugiații de război*, obligați să-și părăsească țara aflată în haos, pentru care trebuie create adăposturi provizorii și pe termen determinat, până la stingerea conflictului militar care i-a alungat din locurile natale.

În consecință, distincția dintre *migranți și refugiați de război* nu este doar o pedanterie hermeneutică, ci capătă o importanță aparte în interpretarea celor ce se întâmplă acum pe continent. Pentru că una este să-i privești pe aceștia ca pe o *sursă de acoperire a unui deficit de resurse umane* pentru economiile dezvoltate sau emergente, iar alta este să vezi în „noui veniți” sursa unor viitoare dezordini în interiorul Uniunii Europene. În această împrejurare, *migranții* – într-un sens foarte larg –, sunt persoane în căutarea unor locuri de muncă mai bine plătite, a unor sisteme asistențiale mai performante în măsură să asigure un viitor prosper lor și familiilor lor. Când, însă, prevalent este valul celor *refugiați de război*, abordarea fenomenului comportă măsuri complet diferite, în care recursul la solidaritate și comprehensivitate sociale devine dominant.

Din acest punct de vedere, încă de la sfârșitul ultimei conflagrații mondiale, Europa – care începea să se constituie ca un spațiu unit – a fost prima care a recunoscut dreptul de azil ca pe o datorie morală în *Declarația universală a drepturilor omului* (1948), consfințit prin *Convenția de la Geneva* (1951) și crearea *Înaltului Comisariat pentru Refugiați* (HCR).

Ulterior, convențiile de la Dublin⁹ au introdus progresiv restricții și constrângeri destinate aplicării deopotrivă țărilor de origine a celor refugiați sau exilați politic, dar și țărilor de primire a acestora. Este elocvent, în acest sens faptul, că în timp ce în 2000 au fost 407.000 de solicitări de azil în Europa, în 2008 volumul lor scăzuse la 240.000 pentru ca apoi, potrivit statisticii date publicității de *The Economist* pentru anii 2012-2014, pe baza datelor Eurostat, numărul solicitărilor de azil a să crească din nou cu cca. 27% (de la 316.000 la 388.000), iar raportul acceptare/respingere evoluând de la 35.755/50.390 în 2012, la 80.895/58.050 în 2014 (creștere de 114%) (apud Duval 2015). Unda de șoc ce se anunța deja în ultimii ani a ajuns pe continent abia în vara-toamna lui 2015, fapt ce nu ar fi trebuit să surprindă prea mult.

Anvergura acesteia, însă, a pus în dificultate, nu pentru prima oară, guvernanta U.E., chiar dacă s-a dovedit perfect predictibil. În fond chiar și un val de cca. 1.000.000 de refugiați în Europa este net inferior celor cca. 3,8 mil. de refugiați sirieni și irakieni preluați de statele limitrofe zonei de conflict militar (Liban, Turcia, Iordania, Egipt).

Figura1: Situația social-economică a Siriei

Pop. Siriei (<i>anterior conflictului</i>)	20,7 mil.
Refugiați sirieni în țări vecine	3,8 mil.
În Turcia	1,7 mil.
În Liban, Irak, Iordania	2,1 mil.
Refugiați sirieni pe teritoriul Siriei	6,5 mil.
PIB/loc.	2835 \$
Salariul minim (<i>ant. conflict</i>)	212 \$
Salariul mediu (<i>ant. conflict</i>)	255 \$
Salariul mediu (post conflict)	150 \$

Sursa: Date ONU la 31 mai 2015 cf. Fati, S (2015)

Cu toate acestea, fostul președinte francez, Nicolas Sarkozy, consideră că o simplă „reformă” a politicii europene în domeniul migrației și refugiaților de război nu este suficientă, fiind necesară o „refundamentare radicală” a acesteia. Mai mult, el se pronunță în favoarea unei distincții lipsite de echivoc între statutul de „refugiat politic” și cel de „refugiat de război”. Astfel, prima categorie i-ar cuprinde pe cei realmente „exilați”, pentru care se impun măsuri de protecție de lungă durată. A doua categorie i-ar cuprinde pe cei care fac obiectul unui „exod de populație”, reversibil deci după încetarea conflictului militar și, prin aceasta, abordările trebuind să aibă un caracter punctual și pe durată strict determinată (până la stingerea focarului de război). De unde se vede că situațiile care generează deplasări compacte de populație sunt foarte diferite, fapt ce se reflectă până la urmă într-un profil mozaicat al celor ce-și îndreaptă pașii spre Europa. Cum trebuie întâmpinați? Ce politici trebuie gândite și aplicate în asemenea condiții? Apoi, dacă pentru cei deja sosiți se pot identifica soluții adecvate fiecăreia dintre aceste situații, la ce ne putem aștepta în

viitor? Cât va mai dura criza? Câți vor mai reuși să debarce pe coastele europene în viitorul apropiat, știut fiind faptul că numai orașul turc Edirne mustește la data scrierii acestor rânduri de alte cca. 20.000 de persoane – bărbați, femei, copii, bătrâni și tineri –, care așteaptă un semnal de la călăuze și condiții meteo favorabile pentru a se întâlni cu destinațiile țintite cu înnoită speranță? În această situație sunt multe alte localități turcești și nord-africane, pentru care doar numărul călăuzelor identificate depășește 30.000 de suspecți, între care 3000 operează în calitate de „transportatori” în Mediterana. Totodată, fenomenul în sine suportă ceea ce François Gemenne – cercetător specialist în problematica migrației –, identifică drept un așa-numit „efect de lupă”. Din punctul său de vedere *„acest aflux, fără a fi negat, este întrucâtva o iluzie. El se concentrează punctual pe situații foarte precise, unele extrem de dramatice în anumite locuri. [...] Dacă dau impresia unui fenomen de masă, aceasta se datorează mai ales faptului că Uniunea Europeană s-a pus la cheremul barcașilor, aceștia fiind în realitate cei care stabilesc câți și care vor fi cei care urmează să debarce în Europa”*(apud Duval 2015). Ceea ce este însă și mai grav este implicarea în acest aflux de populație a multor organizații criminale de tip mafiot care prosperă de pe urma dramei unor oameni disperați. Asemenea clanuri locale de mafioți vor continua să prospere atât timp cât se vor găsi persoane să plătească între 1000 și 2000 de euro pentru a face 50 de kilometri în portbagajul unui vehicul sau în cala unei ambarcațiuni gata să se scufunde la primul val mai puternic, susține la rândul său Patrick Simon de la *Ined* pentru *Huffington Post*.

Indiferent de modalitățile și căile prin care aceștia ajung în Europa, este totuși vorba de o intrare ilegală pe continent, fapt care motivează utilizarea sintagmei generice de „refugiați” de către Întitul Comisariat pentru Refugiați, invitând statele membre ale U.E. și principalii responsabili de la Bruxelles să nu confunde între ele noțiuni cu definiții clar diferite: migranți, refugiați, exilați și, uneori, chiar de militanți fundamentaliști¹⁰ amestecați printre cei protejați de Convenția de la Geneva. De o asemenea ambiguitate semantică se folosesc cei care se poziționează ferm pe liniile de forță ale intoleranței xenofobe, propovăduind lozinci patriotarde și idei naționaliste de extremă dreaptă. Pentru aceștia soluția baricadării U.E. cu fortificații de netrecut reprezintă *„singura măsură cu adevărat umanistă”*¹¹.

Economia socială: ordine contra haos

Pusă în fața unei situații de criză care nu o vizează în aparență, România – țară candidată la intrarea în „zona Schengen” –, are de dat un nou test în fața administrației de la Bruxelles. În calitate de membru cu drepturi depline, ea trebuie să-și onoreze acest statut prin gesturi neechivoce de solidaritate cu deciziile luate în privința valului de migranți care traversează continentul pe culoare deschise în apropierea propriilor sale frontiere. Are, între altele, de demonstrat capacitatea de a gestiona și securiza porțile de intrare în U.E. în condițiile responsabilităților ce-i revin ca stat de graniță a Uniunii Europene. Aceasta a fost, de altfel, și motivația întârzierii acceptării sale în rândul țărilor de pe teritoriul Schengen. Unii chiar țin să amintească sub forma unui reproș voalat că România nu e suficient de pregătită pentru a face parte din această zonă, fiind în schimb o bună bază de primire a cca. 1780 de migranți, cât s-au angajat guvernul și Președintele României că pot primi. Fiind, la rândul ei, mare exportator de brațe de muncă spre occidentul european, România și-a diminuat considerabil presiunea șomajului pe umerii propriului guvern și propriei administrații locale. Mai mult, remitențele anuale venind din partea celor aproximativ 2,5-3 mil. de emigranți români aflați la muncă în Vest (Italia, Spania, Anglia, Germania ș.a.) au contribuit la echilibrarea bugetelor locale din țară prin relansarea unor industrii intrate în colaps după 1990. Sectorul construcțiilor civile, dezvoltarea pieței imobiliare, a comerțului și serviciilor, a micilor întreprinzători din mediile urban și rural au constituit principala osatură a unei economii aflate în plin proces de reconstrucție. Prin aceasta, România nu a pierdut cca. jumătate din populația sa activă și aptă de muncă, ci și-a externalizat activitatea de ocupare a unui important contingent de brațe de muncă către economii puternice, capabile să multiplice oportunitățile de angajare pe care statul român nu le putea asigura. În contrapartidă, rata fertilității și, implicit, a natalității a regresat și continuă să regreseze, amenințând ca în perspectiva lui 2050 România să acuze o diminuare drastică a populației (cca. 16 mil.) odată cu dilatarea segmentului de populație aflată în retragere.

Confruntată cu o asemenea tendință demografică și prezumtivă criză de brațe de muncă, România se află de fapt într-o situație comparabilă cu a întregii Europe sub aspectul expunerii la riscul unui declin civilizațional datorat reducerii bazei sale demografice. Sub acest aspect, deficitul de populație pe care îl înregistrează lumea europeană

depășește cu mult dimensiunile valului de migranți care au „invadat” Lumea Veche. În cazul României, neliniștea cu privire la acest fenomen este mai degrabă un reflex natural venit din partea celor care, aflați la muncă în străinătate, își văd acum periclitată șansa de a se realiza în Occident, odată cu sosirea noului val de migranți. Este, însă, doar un simptom nemotivat de anxietate întreținut de absența unei informări corecte asupra realităților demografice ale Europei, în general, și ale României în mod deosebit.

Ideea potrivit căreia sporul demografic devine pozitiv odată cu creșterea bunăstării și a calității vieții este invalidată de constatarea declinului demografic acut în țările cu standardele cele mai înalte de dezvoltare al U.E. Politicile demografice bazate exclusiv pe fundamente economice, prin ignorarea celor biologice, nu pot rezolva o problemă de o asemenea gravitate în viitor. În plus, reculul demografic face neatractivă orice economie a lumii; în condițiile în care – așa cum s-a dovedit –, circulația capitalurilor investiționale caută cele mai oportune zone de plasament acolo unde cea mai importantă resursă de dezvoltare, populația, se situează la parametri optimi ca volum și structură. Unde se află România, din acest punct de vedere?

Este o întrebare pentru care o simplă parcurgere a unui raport privind evoluția demografică întocmit de profesorul Vasile Ghețău (Ghețău 2007) oferă cel mai pertinent, dar și cel mai neliniștitor răspuns. În aceste condiții, declarația cancelarului Germaniei că „*țara sa primește cu brațele deschise pe sirienii refugiați*” nu mai surprinde decât pe cei care au o cunoaștere incompletă sau defectuoasă a realităților interne ale statului german și ale Occidentului dezvoltat. Puțini știu, de pildă, că la nivelul U.E. trăiesc și muncesc deja peste 20 mil. de musulmani, ancorați și integrați în exigențele instituționale de tip occidental, fără ca aceștia să-și fi pierdut identitatea nici sub aspect lingvistic, nici cultural. Aceasta presupune, însă, ca între decidența politică, societatea civilă și media comunitare să existe transparență și reală preocupare pentru a construi binele comun prin prezentarea situației reale în care se află societatea la un moment dat. Una este să distribui „loturi” de refugiați și migranți către administrațiile locale în baza unei evaluări riguroase a deficitului/necesarului de resurse umane și alta este să cauți pur și simplu spații de cazare pentru a-i adăposti pe refugiați, pasând responsabilitatea rezolvării unei situații cu profunde implicații sociale, economice și culturale către zone ale administrației pentru care nu există nici expertiză, nici o strategie clară de acțiune. A

accepta formal primirea a cca. 1800 de refugiați din relocările exodului dinspre Europa către România, pentru ca apoi să-i încartiruești în spații enclavizate solicitând, totodată, cota parte din fondul european de sprijin pentru situații de urgență, nu face decât să confirme tendința spre un conformism de circumstanță, golit de conținut, din partea statului român. Nu „secretomania” care înconjoară modul de întâmpinare a unei eventuale intrări pe teritoriul românesc a valului de migranți rezolvă situația, ci numai implicarea populației prin comunitățile locale poate conduce la identificarea unor proceduri durabile de soluționare a ceea ce în primă instanță apare ca o „realitate de criză”. Securizarea frontierelor cu garduri de sârmă ghimpată – cazul Ungariei –, nu denotă decât o cantonare în mentalități retrograde, proprii unei societăți care în era lumii globalizate mai practică un discurs anacronic și maniheist de separare a lumii civilizate de lumea barbară. O poziție care sfidează însăși ideea care a inspirat construirea „Casei Europa” ca uniune a valorilor umaniste și intereselor comune pe bătrânul continent. Exact astfel de măsuri – de ferecare a granițelor prin dislocări de forțe militarizate de pază și îngrădiri de netrecut, urmate de lagăre, ghetouri și enclave compacte de migranți –, pot inspira sentimente de temere și reacții de violență interetnică, aruncând în aer edificiul ordinii legale sub asaltul ce amenință din exteriorul granițelor naționale. În asociere cu „compunerea” unui profil deformat al „străinului”, propaganda naționalistă are toate șansele să inflameze sentimentele unei populații neinformate despre ceea ce se întâmplă în realitate, a unei populații amăgite ani la rând că îi va veni rândul la o viață mai bună doar prin simpla aderare la Uniunea Europeană, acolo unde prosperitatea se împarte exclusiv în baza statului de stat membru...

În această privință principiile economiei sociale enunță un adevăr indubitabil: *resursele se exploatează, iar competențele se valorifică*. Prin enclavizare și *ghetto*-izare poți concentra o masă amorfă de populație, condamnată la un etern statut de „asistați sociali”, mobilizând forțe din administrație pentru a gestiona o problemă suplimentară, dar ineficientă sub aspect economi.

Înseamnă, în plus, o întrebuintare defectuoasă a unei resurse cu un potențial real, dar necunoscut, de dezvoltare și, poate chiar mai important, de inovare a unor practici de muncă și moduri de raportare la progres și civilizație. Or, simpla inventariere a calificărilor pe care le dețin în proporții semnificative refugiații sirieni, de pildă, merită o

atenție specială din partea teritoriilor de primire. Potrivit unor prime statistici, lumea acestor „refugiați” cuprinde în proporție de 60-70% studenți, profesori, ingineri și diverse alte specializări care sunt bine conectate binefacerilor tehnologiilor moderne de comunicare. Adică, o populație care contrazice aparența unor clanuri needucate de amărâți intelectuali, cu familii numeroase și prost îmbrăcate.

Figura 2: Opinia publică românească privitor la criza refugiaților din Orientul Apropiat

95,8% - din cei intervievați au auzit de criza refugiaților din Orientul Apropiat și nordul Africii;

82,5% - din subiecții cercetării resping ideea cotelor de refugiați stabilite de UE pentru România;

41,7% - din repondenți consideră războiul din Siria și conflictele militare cronicizate din Orientul Mijlociu drept cauză a valului de imigranți în Europa;

23,3% - din subiecții studiului cred că *sărăcia* este adevărata cauză a fenomenului migraționist;

56,2% - din cei intervievați nu sunt de acord ca România să primească imigranți pe teritoriul său;

65,3% - din subiecți resping ideea stabilizării și integrării imigranților în societatea românească;

35,5% - dintre români acceptă ca România să găzduiască imigranți;

24,4% - din repondenți acceptă vecinătatea cu imigranții în localitatea lor.

Sursa: Rezultate ale INSCOP Research, studiu realizat în perioada 10-15.09.2015, Eșantion de 1085 subiecți, marjă de eroare de $\pm 3\%$.

Poate că odată cu escaladarea conflictului militar din Siria, Irak ori Afganistan se rup și barierele unui anacronism fundamentalist de esență religioasă, ostil mersului firesc al civilizației. Așa cum în fostul lagăr socialist din Est, propaganda și intoleranța unor regimuri totalitare a cedat în fața asaltului informațional transfrontalier, tot astfel „primăvara arabă” a dat tonul schimbărilor sub presiunea „rețelelor de socializare” în care Facebook face concurență „legii Sharia”. Spargerea zidurilor comunicaționale a deschis accesul pe „planeta Internet”, apropiind valorile, stilurile de viață, modurile de

organizare a muncii, astfel încât „invazia străinului” să nu mai constituie un „șoc al civilizațiilor” în 2015.

Interese geopolitice străine celor ale comunităților implicate în conflicte artificial întreținute în teritorii confiscate ca poligon de încercare a noilor generații de armament, fac de nesuportat viața a milioane de oameni, constrânși astfel să-și caute norocul pe meleaguri străine. Puțină lume se mai gândește la ceea ce înseamnă „a fi dezrădăcinat”, puțini sociologi mai amintesc studiul clasic al „Țăranului polonez” emigrat în Lumea Nouă, relatat de Thomas și Znaniecki. Nimeni, sau aproape nimeni, nu mai ia în calcul traumele celor care trebuie să-și gândească viitorul ca pe „un nou început” într-o societate despre care au doar percepții pozitive și nicio experiență practică. De aceea șansa de a fi integrați este cu atât mai mare acolo unde societățile sunt bine așezate într-un eșafodaj instituțional, având reguli clare care definesc un tip de ordine a eficienței și libertăților democratice, în care dreptul unuia nu încalcă dreptul celuilalt. Or, dintotdeauna lumea europeană a fost multietnică și multiculturală, un univers al unității în diversitate pentru care de fiecare dată s-au găsit soluții de conviețuire. *„În general, țările Europei de Est – inclusiv România – au acum puține minorități etnice și religioase, iar vechile conflicte, Holocaustul, migrația din vremea comunismului ori expulzările (precum ale germanilor din Sudeți după cel de-al doilea război mondial), uniformizând populațiile, au menținut viu <<tribalismul>> psihologic, sădind convingerea că <<celălalt>> e acceptabil doar dacă e invizibil în societate”,* susține Andrei Cornea (Cornea 2015). Apariția unor „noi veniți” într-o astfel de lume bântuită încă de fantomele trecutului și încă departe de stabilitatea și eficiența democrațiilor dezvoltate pune o problemă serioasă statelor din estul continentului, dar și o mare șansă de a confirma capacitatea lor de parteneri solidari în cadrul U.E. După ezitări și poziții diplomatice de o anumită ambiguitate, România și-a declarat întreaga disponibilitate pentru a-și îndeplini toate obligațiile ce-i revin în baza statutului de stat membru al UE și a convențiilor internaționale în domeniul migrației. În plus, experiența pe care o deține în administrarea politicilor în sfera minorităților naționale (!) constituie un argument care o recomandă, totuși, pentru a se implica în rezolvarea unei situații cu suficiente complicații de ordin social, economic, cultural și politic, așa cum pare să fie cazul prezumtivilor imigranți ajunși pe teritoriul românesc, direct sau prin cota relocărilor stabilită de UE. Trebuie avut în vedere faptul că poate mai mult decât unele țări central-

europene (Croația, Slovenia, Ungaria, Austria), România reprezintă cu precădere un culoar de tranzit spre Occident a noilor veniți în Europa. Analiza expectanțelor economice exprimate sau doar intuite ale imigranților conduce spre o asemenea concluzie și, implicit, la adoptarea unor măsuri în consecință.

La prima vedere, din compararea datelor privitoare la nivelul salariului minim din Siria, anterior izbucnirii conflictului militar, în sumă de 212 dolari, și salariul minim pe economie în România, situat la un nivel foarte apropiat, ar rezulta faptul că în asociere cu un climat de stabilitate, această constatare ar putea constitui un motiv rezonabil ca măcar o parte din imigranți să aleagă România ca destinație. În realitate, așa cum reiese din compararea nivelului veniturilor cu cel al consumului mediu lunar al unui sirian, respectiv 255/800 dolari USA (Fati 2015)¹², nivelul expectanței economice urcă mult peste posibilitățile economiei românești (undeva spre 1000-1500 de dolari USA lunar) de a-l satisface, confirmând ceea ce îndeobște se cunoaște în privința țintei de destinație a acestor migranți: Occidentul bogat. Prin urmare, însăși ideea relocării unui număr de imigranți către România are puține șanse de a se obiectiva efectiv. Va reprezenta, după toate datele existente, mai curând un popas vremelnic pentru ca – vorba francezului –, *reculer pour mieux sauter...* Aceasta și explică apelul premierului român la societatea civilă pentru a se implica, alături de Guvern, în aplicarea unor programe cu tentă asistențială și pe durată determinată în sprijinul refugiaților și migranților cantonați în două - trei localități aflate în apropierea graniței de vest a țării. În absența unei rețete infailibile, validată la nivel european, care să fie aplicată într-o împrejurare de o asemenea complexitate, „bunele practici” ale unor ONG-uri cu bogată experiență în acordarea de suport material, cultural și moral, reprezintă o modalitate realistă de intervenție socială. Este, totodată, o bună oportunitate de a testa valabilitatea unui model de parteneriat public-privat în soluționarea unor probleme complicate care privesc comunitățile și grupurile defavorizate. Aceasta s-ar traduce, implicit, și într-un model de cercetare-acțiune pentru situații care prezintă nu puține elemente de noutate, de inedit și de incertitudine, așa cum este cazul grupurilor de imigranți sosiți pe teritoriul românesc. Multe dintre aspectele ce vor trebui avute în vedere nu pot fi, deocamdată, anticipate, solicitând din plin „imaginația sociologică” și intelectul celor care le vor înfrunta „văzând și făcând”. Până la urmă, toate acestea nu pot constitui decât soluții paleative la o

criză de o amploare și profunzime care excede în mod evident capacitatea UE de a-i găsi un remediu durabil și pe termen lung, așa cum dă semne că se vor întâmpla lucrurile în anii următori. Pentru a o contracara eficient, trebuie intervenit direct la sursa care o alimentează, iar aceasta presupune complicații suplimentare de ordin geopolitic. Este o situație care nu are nimic a face cu migrațiile recente de pe continentul european, nici cu ceea ce se întâmplă la frontiera dintre Mexic și SUA, pentru a servi drept „proceduri standard” de aplicat în cazul imigrației din Orientul Apropiat și din zona maghrebiană. Va ști România să găsească o rezolvare inteligentă și, întrucâtva originală unei crize de o asemenea anvergură care a pus în dificultate întregul leadership și guvernanță a Uniunii Europene? Aceasta rămâne o întrebare deschisă, căreia economia socială îi poate oferi un răspuns în anii următori...

Note

¹ Aluzie la Jean Delumeau - "Frica în Occident"....

² Potrivit lui Josef Joffe, reputat comentator la *Wall Street Journal*, pe teritoriul european au pendulat cca. 40 mil. de refugiați, exilați, repatriați, migranți de la război încoace.

³ Capacitatea operațională a acestei agenții este, însă, relativ limitată, având până de curând un grad de înzestrare cu echipament de intervenție mai curând precar: câteva șalupe rapide, radare și sisteme de supraveghere de tip *early warning*. Valul de refugiați care a reușit să „spargă” toate aceste sisteme de asigurare a frontierelor a forțat creșterea bugetului Frontex de cca. patru ori, iar personalul angajat a ajuns la cca. 800. Forțele de supraveghere s-au concentrat pe Grecia și Italia.

⁴ Numai Spania a deplasat începând din 2015 importante întăriri militare spre această zonă de „risc crescut”, instalând în unele insule și câteva enclave de pe coasta marocană (Ceuta, Melila) dispozitive de supraveghere și intervenție rapidă. Cu toate acestea, potrivit organizației „Médecins sans Frontières” (MSF), cca. 6400 de migranți au căzut victime ale traversării Mediteranei în ultimii cinci ani, din care peste 2000 numai între ianuarie-august 2015, interval în care peste 350.000 de persoane au debarcat pe coastele europene (în principal refugiați sirieni și irakieni).

⁵ Ungaria a dispus construirea unui gard din sârmă ghimpată la granițele cu Serbia, Croația și România, iar Austria a masat forțe

militare regulate la granița cu Ungaria. O asemenea abordare a situației l-a indignat pe Dimitris Avromopoulos, comisar pentru migrație, care dincolo de renașterea unor atitudini și practici reprobabile care amintesc de perioada războiului rece, consideră că reprezintă o sursă periculoasă de înveninare a relațiilor între statele membre ale U.E., amenințând cu apariția unor fisuri grave în construcția politică a „Casei Europa”.

⁶ Date oferite de directorul de cercetare al Ined, Patrick Simon, pentru *Huffington Post*.

⁷ Conform *Huffington Post*, comparativ cu Marea Britanie și Germania, rata șomajului în Franța este de aproape două ori mai ridicată. În plus, sectorul public francez ocupă cca. 5,6 mil. de salariați care, pentru a fi angajați, au nevoie de diplome recunoscute în U.E. care să ateste o calificare precisă, în condiții de asigurare a unui venit minim pe economie. În mediul privat, locurile de muncă sunt ocazionale și de regulă prost plătite, chiar dacă sunt mai accesibile celor cu nivel scăzut de calificare.

⁸ Reputatul cercetător și analist francez consideră că anul 2014 „*va rămâne marcat de incapacitatea noastră colectivă de a gestiona crizele, prin creșterea interdependențelor fără progres simetric a vreunei guvernante mondiale, prin incapacitatea statelor, cu deosebire cele europene, de a se dota cu mijloacele adecvate pentru a juca un veritabil rol reglator, atât de necesar, totuși, la nivel internațional*” (Jouvenel, 2015,p.3).

⁹ Dublin I și Dublin II, iar mai nou, Dublin III.

¹⁰ Inaltul Comisariat pentru Refugiați atrăgea atenția încă în urmă cu zece ani asupra dificultăților legate de deosebirea unui „imigrant politic” de un „exilat politic”. Relaxarea legislației antimigrație și dificultățile lingvistice de comunicare cu „noii veniți”, cărora li se adaugă complicații privitoare la creșterea numărului de solicitanți de azil, pierderea documentelor de identitate etc. nu fac decât să sporească confuzia și să îngreuneze luarea unor decizii corespunzătoare. În plus, nu puțini dintre solicitanții de azil pot relata convingător o poveste inventată, în timp ce unii pot relata prost o poveste adevărată...

¹¹ *France Info*, declarație a liderului Frontului Național din Franța reluată de *Le Parisien*: Refugiés: Marine Le Pen trouve « ridicules » les propositions de Sarkozy

¹² O bună analiză a realităților social-economice din Siria realizează Sabina Fati în *Revista 22*. Acesta surprinde disparități specifice unei

economii puternic afectate nu doar de războiul intern, dar și de corupție și inflație, făcând greu de înțeles din exterior anomalia unui consum mai mare de cca. trei ori în raport cu veniturile.

Bibliografie

1. Cornea, A. (2015). Paradoxul. Editorial. *Revista 22 a Grupului pentru Dialog Social*, 1329/8-14 septembrie
2. Corsan, O. (2015). Migrants: Sarkozy craint « une désintégration de la société française ». *Le Parisien*, 9 septembrie
3. Delumeau, J. (1986). *Frica în Occident*, Editura Meridiane, București
4. Djuvara, N. (2015). 99 de gânduri și obsesii. *Q magazine*, 186/septembrie
5. Duval, J-B. (2015). Crise des migrants: toutes ces questions que vous vous posez peut-être (sans oser les demander), *Huffington Post*, 7 septembrie
6. Elias, N. (2007), Civilisation et mondialisation, *Sciences humaines*, 1805/2007, 58-60.
7. Fati, S. (2015). Siria, un faliment finanțat de corupție, *Revista 22 a Grupului pentru Dialog Social*, 1331/22-28 septembrie
8. Frontex (2014). Programul de lucru al Frontex pentru 2014, Nr. înreg. 1899/05/02.2014
9. Gallagher, T. (2015). Războiul populismelor: virtuoașa Merkel vs. odiosul Orbán. *Revista 22 a Grupului pentru Dialog Social*, 1330/15 septembrie
10. Ghețău, V.. (2007). Declinul demografic și viitorul populației României, Editura Alpha MDN, Buzău
11. Joffe, J. (2015). Germany's Welcoming Miracle. *Wall Street Journal*, 10 septembrie
12. Jouvenel, H. (2015). Aux artisans du futur. Editorial. *Futuribles*, 404/2015
13. Lazescu, A. (2015). Interviu cu ANNELI UTE GABANYI: Europa nu este pregătită nici istoricește, nici ca mentalitate pentru un astfel de exod. *Revista 22 a Grupului pentru Dialog Social*, 1331/22 septembrie
14. Médecins sans frontières: www.msf.fr
15. Réfugiés: Marine Le Pen trouve « ridicules » les propositions de Sarkozy. (2015). *Le Parisien*. 11 septembrie
16. Veyne P. (1971). Comment on écrit l'histoire. Essai d'épistémologie, Éditions du Seuil, Paris.